

برداشته شدن تحریم‌ها به عنوان کاتالیزوری برای اجرای اصلاحات معقول اقتصادی

روز اجرا بالاخره برای اقتصاد ایران فرا رسید و بازارها به تکلیف افتادند و بسیاری از معاملات بین المللی که به تعویق افتاده بودند بالاخره صورت گرفتند. برجام به خودی خود محدودیت‌های اقتصادی ایران را رفع نخواهد نمود. اما اگر ایران شانس بیاورد می‌تواند از برجام به عنوان کاتالیزوری برای اجرای اصلاحات معقول اقتصادی استفاده کند تا از این راه اقتصاد خود را مدرنیزه کند و آن را بسط داده و رشد خود را افزایش دهد. اما با وجود این چشم انداز مثبت سرمایه گذاران نگران خطرات ناشی از به هم خوردن این معامله می‌باشند.

بعد از ماه‌ها صبر کردن فرا رسیدن روز اجرا به معنی آن است که شرکت‌های ایرانی و سرمایه گذاران بین المللی بالاخره می‌توانند برنامه‌های خود را به اجرا درآورند. برداشته شدن بخش بزرگی از تحریم‌های مالی بین المللی باعث شده تا بسیاری از ناظران امور به زنده شدن دوباره اقتصاد امیدوار شوند. در ماه گذشته شاخص بورس تهران بیش از ۲۰ درصد افزایش یافت (نمودار اول) و به بالاترین میزان خود در چند سال اخیر رسید (نمودار دوم). در همین مدت ارزش ریال ایران بیش از سه درصد در بازار آزاد افزایش یافت اما این بعد از شش ماه ضعف بود (نمودار سوم). بعد از صدور این اعلامیه رئیس جمهور روحانی مزایای این معامله را تشریح نمود. تجار ایرانی می‌توانند بار دیگر به طور طبیعی تجارت کنند و به صادر کردن کالاهای خود از طریق کانال‌های قانونی بپردازند. بانک‌های ایرانی می‌توانند به خدمات پولی و بانکی در سراسر جهان دسترسی پیدا کنند و شرکت‌های ایرانی می‌توانند هواپیماهای مدرن بخرند تا وضعیت ایمنی خود در هنگام پرواز را بهبود دهند.

آثار واقعی این وضعیت به سرعت در بخش مالی و در وضعیت کالاهای مصرفی منعکس خواهد شد. بانک مرکزی ایران ادعا نمود که مخارج واردات برای شرکت‌های ایرانی بیش از ده درصد کاهش خواهد یافت چرا که عادی شدن روابط بانکی باعث خواهد شد تا بخش بانکداری بتواند ال سی باز کند و از کانال‌های قانونی تضمین‌های لازم را بدهد. این مسئله باعث خواهد شد تا مخارج انتقال پول و پرداخت‌ها کاهش یابد. به گفته وزیر صنایع و بازرگانی نعمت زاده به فاصله یک هفته بعد از روز اجرا بیش از هزار تقاضا برای باز کردن ال سی صورت گرفت. بیشترین حجم این تقاضاها برای مواد خام برای بخش تولیدات و صنایع و واردات ماشین آلات بود.

همچنین آهسته آهسته در به روی سرمایه گذاری‌های مستقیم و بزرگ خارجی در صنایع ایران باز می‌شود. آقای روحانی اظهار داشته که بخشی از برنامه دولت برای دست یافتن به نرخ رشد هشت درصدی این است که بخش‌های خصوص و دولتی باید بتوانند پنجاه میلیارد دلار سرمایه گذاری خارجی جذب کنند. تا به حال شرکت‌های اروپایی و چینی قول داده‌اند که بیش از ده میلیارد دلار در معادن ایران سرمایه گذاری کنند.

روز چهاردهم فوریه ایران اولین محموله نفت خود به مقصد اروپا را بارگیری نمود. شرکت ملی نفت ایران برنامه دارد تا اول سه محموله به اروپا که شامل چهار میلیون بشکه نفت می‌شود صادر کند. دو میلیون بشکه به مقصد توتال در فرانسه و مابقی به شرکت‌هایی در اسپانیا و روسیه فرستاده خواهد شد. بسیاری از تحلیلگران پیشبینی کرده‌اند که افزایش صادرات ایران عرضه نفت به بازار را باز هم افزایش خواهد داد و وضعیت از این هم بدتر خواهد شد چرا که تا به حال قیمت‌ها به پائینترین حد خود در ۱۲ سال گذشته رسیده‌اند. در ماه گذشته قیمت نفت در یک مقطع به بشکه‌ای بیست و هشت دلار سقوط کرد. (نمودار پنجم)

دولت ایران اعلام نمود که با ایرباس معامله‌ای انجام داده تا شرکت‌های هوایی ایران را با خریدن ۱۳۸ هواپیمای میان برد و دور برد در دهه آینده مدرنیزه کند. ارزش این معامله ده و نیم میلیارد دلار می‌باشد و بیشتر از طریق کرایه کردن و خریدن و یا اجاره کردن صورت خواهد گرفت. ایرباس اعتبارات اولیه را فراهم خواهد نمود و مابقی اعتبارات توسط منابع بین المللی فراهم خواهد شد و در آینده بخشی از درآمدها صرف بازپرداخت این مبالغ خواهد شد.

برای اقتصاد ایران این تازه شروع فرآیند طولانی انجام اصلاحات است و اصلاً به معنی پایان یافتن اصلاحات نیست. اقتصاددانان هشدار داده‌اند که نباید بیش از اندازه به نتایج این کار در کوتاه مدت خوشبین بود. اقتصاد ایران مشکلات عمیقی دارد که توسط برجام حل نخواهند شد. قوانین و مقررات مضر اقتصادی باعث کاهش نوآوری و قدرت تولید شده‌اند و رانت خواری و فساد باعث به هدر رفتن منابع و بی انگیزگی شده‌اند. اما برجام فرصتی است برای سرعت دادن به اصلاحات اقتصادی تا از این راه به رشد پایدار دست یافت. روز اجرا می‌تواند نقطه عطفی در این مسیر طولانی برای ساختن اقتصادی متنوع و آزاد و دارای قدرت رقابت باشد. این هدفی است که رسیدن به آن برای افرادی که در ایران سرمایه گذاری می‌کنند بسیار هیجان انگیز است.

بانک مرکزی ایران در حال انجام اصلاحات در ساختار نظام مالی و اقتصادی می‌باشد. مسئولیت‌های تعیین سیاست‌های پولی و نظارتی شوراهای پول و اعتبار میان آنها تقسیم خواهند شد تا از این راه ریسک وارده به ثبات اقتصادی مدیریت شود. همچنین بانکی برای برخورد با آفات اقتصادی تشکیل خواهد شد تا نظام بانکداری دیگر مجبور نباشد مستقیماً مشکلات ناشی از دارائی‌های مسئله دار و عدم دست یابی به توازن درآمد را حل کند. تعداد کارتهای اعتبار بانکی به شدت افزایش خواهد یافت چرا که مصرف کنندگان و شرکت‌ها از مزایای آن بهره مند خواهند شد. بانکداری آنلاین به شدت توسعه خواهد یافت چرا که تا به حال به دلیل تحریم‌های مالی از بقیه دنیا عقب افتاده. بانک مرکزی همچنین با دولت همکاری می‌کند تا افزایش وام‌های دولتی برای به وجود آوردن محرک‌های اقتصادی را مدیریت کند و برای مثال اخیراً در اجرای طرح فراهم آوردن وام خرید خودرو شرکت نموده.

با وجود موفقیت‌های تاریخی اخیر در عرصه دیپلماتیک انتظارات ناظران از اقتصاد ایران هنوز به ریسک ناشی از به هم خوردن این توافق بستگی دارد. برجام یک توافق زنده است یعنی تمامی طرفین باید به تعهدات خود پایبند باشند تا راه بازگشت به گذشته مسدود شود. جامعه سرمایه‌گذاران به شدت انتخابات ایران را زیر نظر خواهد داشت چرا که آن را شاخصی می‌داند برای بررسی فضای باز و شفافیت وضعیت ایران در دوران پسا تحریم و این مسئله مستقیماً محیط تجاری را نیز تحت تأثیر قرار خواهد داد. نوع سرمایه‌گذاری‌هایی که ایران می‌خواهد در زیر ساخت‌های نفت و گاز و حمل و نقل و صنایع خودرو انجام دهد میلیاردها دلار هزینه دارد و فقط تعداد کمی از شرکت‌ها حاضرند تا در صورتی که فضای سیاسی مناسب نباشد یا اگر توافق هسته‌ای پایدار نماند پول‌های خود را از دست بدهند. بانک‌های خارجی بخصوص هنوز نگرانند که تحریم‌های ایالات متحده آمریکا در مورد تروریسم و وضعیت حقوق بشر هنوز پابرجا هستند. جای پای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در اقتصاد بزرگ و غیر شفاف است و بسیار دشوار است که شرکت‌های خارجی بدانند که چه موقع با خطر نقض تحریم‌های ایالات متحده آمریکا مواجه خواهند شد.

